

San'at hayoti haqida donolar fikri

Olimjonova Zarnigor Shokirjon qizi

Najmiddinova Sarvara Samariddinovna

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat

Instituti Farg'ona mintaqaviy filialilining

Qo'g'irchoq teatr aktyorligi 2-kurs talabalari

najimiddinovasarvara@gmail.com

zulfizarshakirjanovna@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada, san'atga oid o'gitlar, fikrlar va ularning ma'no-mazmuni berilgan.

Kalit so'zlar: o'git, sahna, iste'dod, tadbir, nutq, spektakl, teatr, aktyor, so'z, ijod, san'at.

Ma'lumki, har bir sohaning mutaxassislari va buyuklari mavjud. Shunday ekan, ularning qilgan ishlari va hayotiy tajribalaridan oladigan bir qancha saboqlarimiz mujassam. Shuningdek, san'at sohasida ham donolarining donolari bildirgan bir qancha fikrlari yoshlar uchun xazina.

Quyida esa aktyorlik maktabini yuksalishiga sababchi bo'lgan K. S. Stanislavskiy, tarixiy notiqlar Arastu va Sitseron, san'at sohasida xizmat qilgan va hissasini qo'shgan Zikir Muhammadjonov, Muhsin Qodirov, Bahodir Yo'ldoshev, Abdurahim Sayfuddinovlar fikrlari berilgan:

Bu kitob kabi bundan keyingilari ham ilmiylikni da'vo qilmaydi. Kitoblarimning maqsadi, aktyorlarga amaliy yordam berishdir. Ular mening uzoq yillar davomida orttirgan aktyorlik, rejissyorlik va pedagogik tajribalarimni boshqalarga yetkazadi. xolos.

K. S. Stanislavskiy

Sistemaning» o'z oldiga qo'ygan eng asosiy vazifalaridan biri - aktyorning organik tabiatida beixtiyor ijod qo'zg'atishdir, diqqat bilan o'qimoq lozim. Chunki ijod qilishning mohiyati va sistemasining butun magzi shundadir.

K.S. Stanislavskiy

San'at insonning bir umrli hamrohidir. Har bir artist o'zini emas, o'zidagi san'atni sevmog'i kerak.

Zikir Muhammadjonov

Kishi boshiga ne-ne qayg'ular, alamlar tushadi. Aynigsa, ijodkor bir asarni xalqqa taqdim etguncha jigari xun bo lib ketadi... yana buning ustiga zarbaga uchrasa, har ganday yurak ham bardosh berolmay qolishi mumkin.

Zikir Muhammadjonov

Aktyor uchun qanday rol bo'lishining ahamiyati yo'q, hamma gap uni qanday ijro etishdadir.

Zikir Muhammadjonov

Baliq suv bilan tirik bolganidek, teatr ham dramaturgiyasiz yashay olmaydi.

Zikir Muhammadjonov

Tear o'z o'rinini kino va televizorga bo'shatib beradi, degan gaplarga mutlago qo' shilmayman. Odamzot bor joyda teatr bo'laveradi.

Zikir Muhammadjonov

Teatrning asosiy qonuni haqiqat va yana haqiqat. Tomoshabinlarimizni hech narsa bilan aldab bo'lmaydi, haqiqatni, faqat haqiqatni ko'rsatishimiz kerak.

Zikir Muhammadjonov

Ba'zan hayotdan ko'nglim sovib kegan vaqtlar ham bo'lgan. Lekin har safar

ijod qilishga bo'lgan ishtiyoqim, san'at bilan oshnoligim bu tuyg'ulardan ustun chiqqan.

Zikir Muhammadjonov

Aktyor qotib qolsa yomon bo'ladi. Uni bo'sh qo'ymaslik kerak.

Zikir Muhammadjonov

Teatr bir yarim - ikki soat ichida zamonaviy yoki tarixiy vogelikdan hikoya qilib, zalda o'tirganlarning fikrini o'zgartirib yuborishi, qalbida, shuurida o'chmas iz goldirish mumkin.

Muhsin Qodirov

Men qumdagi rejissyorman. Uyni bosib golmasin deb, qumni kurayveraman, kurayveraman. Qum esa oqib, surilib tushaveradi, tushaveradi.

Bahodir Yo'ldoshyev

San'at muassasalarida dramaturgik asar (pyesa) gachon ssenariysi esa belgilangan sanaga asosan yozilib bo'linganidan keyin darhol namoyish qilish uchun yoziladi.

Usmon Qoraboyev

She'ri yod olib musiqaga tushirdimu qo'shiq tayyor bo'ldi, deb xomtama bo'lma, avvalo matnni chuqur o'rgan, har bitta so'zning tag zamirida ganday ma'no yashiringanini bilib ol, mag'zini chaq, musigani so'zga shunday bog'laginki, u kishi ruhiyatiga beozor kirib borsin, ijro madaniyatiga e'tiboringni kuchaytir.

Salima Xo'jayeva

Manzara avval ko'zda aks etadi, so'ng so'zga ko'chadi, keyin esa intonatsiya orqali tomoshabin - tinglovchiga ta'sir etadi.

Abdurahim Sayfuddinov

Hayotda kamchilik bilan gapirish mumkin, lekin mugaddas sahnada xato qilib gapirish aslo mumkin emas.

Abdurahim Sayfuddinov

Hayoni bilsang bas, boshqa narsaning keragi yo'q.

Fatxulla Umarov

Rejissyor san'ati keng u juda ko'p sohani o'z ichiga oladi.

Abror Hidoyatov

Rejissyor san'atining asosiy materiali aktyor ijodidir.

Abror Hidoyatov

Aktyor ijodiy muhofaza uchun doim rahbarga, ustozga muhtojdir.

Abror Hidoyatov

Pyesani xatti-harakat vositasida o'rganib chiqish, o'zingni ro'l shart-sharoitida sezish aktyorga obraz yaratish uchun jonli material to'plash imkonini beradi.

Abror Hidoyatov

Aktyorlar orasida ham kosib xilidagilar bo'ladi. Ularning ishi muallif ishini takrorlashdan iboratdir. Aktyor-kosiblar faqat rolni yod olib, uni tayyor qoliplar vositasida tomoshabinga taqdim etadi.

Abror Hidoyatov

Aktyorni shunday joylash kerakki, u pesaning umumiy g'oyasiga javob bera olsin va asarning kompozitsiyasini tashkil gilsin. Bu ish uchun rejissyor fikrining to'g'riligi haqida aktyor tushinib turib ijod etsin, vazifasini yaxshi bilin-shunda aktyor sahna hayotida o'rnini ishonib egallaydi.

Abror Hidoyatov

Rejissyor hamma vaqt aktyorning maxsus xususiyatini hisobga olishi kerak. «Aktyor o'z fantaziyasiga ega, hayotni biladi», degan fikrni rejissyor unutmasligi kerak. U aktyorning ruhiy jismoniy iste'dodini, o'ziga xos tomonlarini ocha bilishi shart, uni ishontira olishi va o'zining tasavvurini va pesani yashi organgani haqidagi tushunchani aktyor ongiga yetkaza bilmog'i lozim.

Abror Hidoyatov

Sahna machit kabi muqaddas dargoh, unga tahorat gilib kirish

Abror Hidoyatov

Sen ijro etadigan rol avvalo o'z yuraginda pishib yetilsin.

Abror Hidoyatov

Ba'zilar tugunni yashi tugishadi, biroq yechimni uddalay olishmaydi, holbuki ikkalasiga ham mohir bo'lish kerak.

Arastu

Poeziyada mumkin bo'ladigan narsani odam ishonmaydigan gilib tasvirlashdan ko'ra, mumkin bo'lmaydigan narsani ishonarli gilib tasvirlash yashiroqdir.

Arastu

Shoir vogelarni ko'z o'ngida jonli tasavvur qilishi kerak: ana shunda shoir go'yo voqealarda o'zi qatnashayotgandek bo'ladi, barcha zarur tasvirlari izlab topadi va hech qanday mantiqsizlikka yo'l qo'ymaydi.

Arastu

Tarixda yo yashi harbiy sarkarda, yo yashi notiq bo'lish kerak.

Sitseron

Kimki jon narsalar haqida oddiygina, kundalik voqealar haqida o'rta darajada,

ulug' hodisalar haqida esa zavq-shav bilan gapirsa, shu odam so'z san'atining chinakam ustasi bo ladi.

Sitseron

Unlilar nutqning korki, lazzati. Shuning uchun unli tovushlarning to laqonli, burro talaffuz etilishiga alohida e'tibor berish zarur.

Xususan, unli tovushlar so'zning oxirida kelganida judayam jiddiy e'tibor berish kerak, judayam aniq va burro gapirish kerak.

Mannon Uyg'ur

Rejissyordagi asosiy fazilat, bu - irodadir.

Mannon Uyg'ur

Men sening nutqingda shunchaki g'oldirash emas, sehr va otash ko'ray.

Mannon Uyg'ur

Asardagi so'zlarni hech bir og'ishmasdan, o'z stiliga muvofiq, buzmasdan, o'zidan so'z qo'ymasdan gapirishga odatlanish kerak...

So'zlarning tagidagi ma'nosini ochib berish uchun vogea talab qilgan tarzda, jonli til asosida, o'riga munosib ohang (intonatsiya) bilan gapirishga o'rganish kerak. Ma'noni buzadigan, keraksiz o'rinda pafos, deklamatsiya, maddohlarcha gapirishdan gochish zarur.

Mannon Uyg'ur

Teatrimizning ishida yuz bergan eng muhim, katta kamchiliklardan biri - yosh avlod bilan lozim darajada ish olib borilmasligidir. Bizda har g'anday postanovka tayyorlanganda asosiy rollarni faqat nom chigargan katta masterlargagina berib, o'rta darajali va yosh artistlarga ahamiyat bermaslik yuz berib kelmoqda. Shuning natijasida... bir talay gobiliyatli va ishga changagan o'rta darajali va yosh artistlar kop vaqt... oz mahoratlarini o'stirish va ko'rsatish imkoniyatidan mahrum g'olib

kelmoqdalar.

Bunday ahvolga xotima berish uchun har bir postanovkada asosiy rollarga dublyorlar tayyorlash masalasiga katta ahamiyat berish kerak.

Shu bilan birga yosh avlodning malakasini oshirish, ularni amaliy ishga tortish va o'stirish maqsadida yosh artistlar ishtiroki bilan maxsus spektakl tayyorlash usulini ham tezda amalga oshirish lozim.

Mannon Uyg'ur

Mazkur, o'g'itlar va fikrlardan ham ko'rishimiz mumkinki, har bir gapning ichida mazmun yashiringan. Shuningdek, bugunki kun ijodkorlari uchun ushbu barcha fikrlar ilmiy va hayotiy tajriba bera oladigan xazinadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. K.S.Stanislavskiy. Aktyorning o'z ustida ishlashi. Toshkent-2011
2. I.A.Karimov. Ozbekiston demokratik tarag'giyotining yangi bosqichida T.: «O'zbekiston» 2005.
3. I.A.Karimov. «Erishgan marralarimizni mustahkamlab islohotlar yolida izchil borish - asosiy vazifamizdir». T: «O zbekiston» 2004.
4. F.Ahmedov. «Ommaviy bayramlar rejissurasi asoslari». T.: 2008 y.
5. X.Mirpo'latov «Ommaviy bayramlar rejissurasi» T.: «Cho'lpon». 2008.
6. A.Rasulova. «Sahna nutqi». T.: 2008.
7. N.Ikromova. «Ommaviy bayramlar tarixi». T.: 2008.
8. J.Shukurov. «Ommaviy bayramlarda musiqiy bezak». T.: 2008.
9. G.Narimonova. «Raqs san'ati». T.: 2008.
10. V.Rustamov. «Ommaviy bayramlar rejissurasi». T.: 2008.
11. N.Qosimov. «Folklor musiqa ijrochiligi». T.: «Talqin». 2008.
12. O.Ahmedova. «Xalq ijodi». T.: 2008.
13. F.Ahmedov «Ommaviy tadbir va bayramlar rejissurasi va aktyorlik mahorati». T.: 2007.
14. M.Jo'rayev. «Navro'z go'shiqlari». T.: «A.Navoly nomidagi O'MK

nashriyoti». 2007.

15. F.Ahmedov «Ommaviy tadbirlar va tomoshalar rejissurasi va aktyorlik mahorati». T.: «Cho' lpon». 2007.

16. S.Yo'ldosheva. «Folklor-etnografik ansambllari». T.: 2007.

17. M.Ismoilov «Rejissura va aktyorlik mahorati bo'yicha o'kaziladigan amaliy mashqlar» T.: «O'z RFAAK bosmaxonasi». 2007.

18. M.Ismoilov «Ommaviy bayramlarda badiy bezak». T.: «O'ZRFAAK bosmaxonasi». 2007.